

[FINESTRA AL MÓN] Bolívia: La pobresa que es mossega la cua

Albert Punsola (/autor/albert-punsola-44)

10/01/2006

Bolívia deu el seu nom a Simón Bolívar, el llibertador de les Amèriques. En el seu territori hi ha traces de cultures precolombines de fa milers d'anys però és la història recent la que ha marcat -i molt negativament- l'actual destí del país. Durant el segle XIX, un cop independitzada d'Espanya, Bolívia va perdre progressivament territori en favor dels seus veïns, així com la sortida al mar, un factor estratègicament determinant pel comerç de les seves riqueses naturals. Bolívia té or, estany, plata i zinc, i també petroli i gas natural, però això no ha impedit que sigui el segon país més pobre d'Amèrica després d'Haití.

Les cultures índies tenen molta rellevància en el país fins al punt que el quítxua i l'aimara són llengües oficials al costat de l'espanyol, llengua vehicular que no és parlada pel conjunt de la població. Si bé les tensions ètniques són poc importants, els bolivians han patit al llarg de la història altres tensions derivades de la successió de governs impulsats per revoltes, amb prop de 200 cops i contracops militars, que han contribuït a l'existència d'un estat fràgil amb pocs recursos per governar un territori de més d'un milió de quilòmetres quadrats i menys de 10 milions d'habitants.

Un cercle viciós L'estudi '[Tres grandes problemas de la economía boliviana](http://www.eumed.net/cursecon/ecolat/bo/rabr-3p.htm)' (http://www.eumed.net/cursecon/ecolat/bo/rabr-3p.htm) publicat al Observatorio de la Economía Latinoamericana el passat mes de novembre, destaca que els mals de Bolívia a nivell econòmic es poden resumir en: Un dèficit fiscal crònic, les conseqüències negatives del model neoliberal i l'alt nivell de desocupació. Respecte al primer factor hi ha una distància enorme entre les necessitats de despesa i les recaptacions fiscals. Molts sectors com l'empresarial, tot i que no exclusivament, no han entès encara la importància de contribuir a la despesa pública. Fins i tot en el cas dels sectors clau de l'economia existeix una forta resistència a hisenda i, al mateix temps, segueix augmentant el deute extern que se situa al voltant dels 5.000 milions de dòlars. Tot plegat paralitza l'estat com a agent impulsor de polítiques de dinamització de l'economia i de redistribució de la riquesa.

Les reformes neoliberals que es van aplicar des dels anys 80 no han resolt ni el dèficit fiscal ni l'atur, ni han ajudat a generar riquesa. Les inversions estrangeres van arribar però es van adreçar més a la compra d'actius que no pas a estimular la capacitat productiva nacional. Els majors beneficiaris han estat empreses foranes i alguns inversors locals. La dissociació entre l'activitat econòmica generada a partir de les receptes neoliberals i la societat és enorme: La prova és que no s'ha pogut trencar el cercle viciós de la pobresa, que té la seva expressió, entre altres dades, en una gran incidència de malalties -com la malària o el chagas- una elevada mortalitat infantil, de més del 55 per mil, i un PIB per habitant inferior als 3.000 dòlars -Espanya s'apropa als 24.000 dòlars-.

En els darrers anys l'atur ha girat al voltant del 10% de la població però cal matisar que gran part dels qui tenen feina treballen en sectors de l'anomenada economia informal. Fins ara els plans de l'estat han actuat més com a contenció del problema que com a nucli de solucions.

Economia i medi ambient Bolívia és el segon productor mundial de fulla de coca, planta que és usada àmpliament per la població degut a les seves propietats medicinals. Aquesta economia de la coca planteja algunes contradiccions. D'una banda proporciona feina a moltes persones però de l'altra està associada a la desforestació i la consegüent fragilització d'ecosistemes. Cada any es tallen milers d'arbres per guanyar nous espais pels camps de coca i, a mesura que augmenten aquests conreus, també ho fa l'ús de pesticides i altres productes químics sobretot en el procés de manufacturació de la

cocaïna, un dels derivats. El govern ha tractat d'eradicar en diferents moments el cultiu de la coca però s'ha trobat amb la resistència de sectors importants de la població, que la considera part d'una forma de vida ancestral i un element d'identitat cultural.

Les disfuncions ambientals fruit de l'activitat econòmica a Bolívia no es limiten a la coca. Destaca en aquest sentit el treball conduït l'any 2003 per Jorge Escobari a la Unidad de análisis de Políticas Sociales y Económicas del Govern que porta el títol de [Problemática Ambiental en Bolivia](http://www.udape.gov.bo/revista/MEDAMB.pdf) (<http://www.udape.gov.bo/revista/MEDAMB.pdf>). L'estudi destaca que gran part de l'activitat econòmica que es desenvolupa al país té impactes lleus a nivell local però també apunta que sorgeixen problemes vinculats especialment a les indústries manufactureres i energètiques. En els darrers anys, per exemple, s'han produït alguns vessaments de petroli que gairebé no han transcendit a l'opinió pública internacional, com el que va tenir lloc el gener del 2000 a la conca del Desaguadero on hi va anar a parar l'equivalent de prop de 30,000 barrils de cru. L'estudi també constata la manca de maduresa dels instruments de gestió ambiental per la poca claredat en la distribució de responsabilitats en els diferents nivells administratius i pels escassos recursos econòmics i tècnics que es poden dedicar al compliment de les normes.

Disposar de la pròpia riquesa Bolívia es troba en la disjuntiva de donar el tracte adequat als inversors internacionals i alhora reclamar amb fermesa la part de riquesa que li pertany. L'any 2003 es van produir protestes contra el que era en aquell moment president, Sánchez de Lozada, per la seva posició excessivament complaent amb els inversors estrangers. La crisi social el va portar a la dimissió i això va comportar la cancel·lació dels plans d'exportació de les noves reserves de gas natural descobertes al país.

El nou president Carlos Mesa va portar la qüestió de l'explotació del gas a referèndum l'any 2004. Els bolivians van votar a favor de la recuperació del poder estatal sobre aquest recurs -derogant una antiga llei de privatització del 1997- amb l'elevació fins al 50% dels pagaments de les companyies estrangeres percebuts per l'estat sobre el valor de la producció gasista. Un dels punts del referèndum contemplava l'ús del gas com a element de pressió per reclamar una sortida al mar pel país, fet que suposaria reduir notablement els costos d'exportació. El problema és que en els mesos següents d'aquesta aprovació els poders executiu i legislatiu no van ser capaços d'assolir un consens al voltant d'una llei nacional d'hidrocarburs que havia de concretar el resultat del referèndum.

Aquesta situació de bloqueig ha portat a la crisi de l'any 2005 en la qual han sorgit protestes demanant la total nacionalització dels hidrocarburs i a la vegada reivindicacions secessionistes al departament de Santa Cruz, autèntic pilar de l'economia boliviana. A mitjan any Mesa dimiteix en favor del seu successor constitucional Eduardo Rodríguez Veltze, un president molt afeblit que, davant una situació insostenible, va convocar les eleccions de les quals va sortir guanyador Evo Morales. La política de Morales és de moment una incògnita. Cal destacar però dos aspectes substantius que han transcendit: la seva defensa del conreu de coca en combinació amb la lluita contra el narcotràfic i l'establiment d'unes noves regles de joc econòmic que, tot mantenint la participació estrangera en la riquesa del país -especialment l'energètica- donin prioritats als interessos nacionals. Morales, que té l'espanyol com a segona llengua, és el primer president indígena del país. Tota una novetat com ho és també la seva voluntat de canviar l'estructura social boliviana. Caldrà veure com es concreten aquests propòsits en un marc d'hostilitat manifesta per part dels Estats Units.

Etiquetes: [Món](#) (/etiquetes/mon)

Adjunt	Mida
Especial:Finestra al món (https://www.sostenible.cat/sites/sostenible.cat/files/public/migraciudades/img/bannerfinestra.jpg)	21.68 KB

Share 0

Tuit

(https://plus.google.com/share?url=https%3A//www.sostenible.cat/noticia/finestra-al-mon-bolivia-la-pobresa-que-es-mossega-la-cua-0)

 (<https://www.sostenible.cat/print/noticia/finestra-al-mon-bolivia-la-pobresa-que-es-mossega-la-cua-0>)

Relacionats

Butlletí

Correu electrònic *

Subscriu

[Enviaments anteriors \(/newsletter/sostenible\)](/newsletter/sostenible)

(/)

Revista de la **xarxa** de ciutats
i pobles cap a la sostenibilitat

**Diputació
Barcelona**

(<http://www.diba.cat>)

[Arxiu \(/arxiu\)](/arxiu)

[Continguts per categoria \(/tagclouds/chunk/3\)](/tagclouds/chunk/3)

[Continguts per etiqueta \(/tagclouds/chunk/1\)](/tagclouds/chunk/1)

[Continguts per municipi \(/tagclouds/chunk/2\)](/tagclouds/chunk/2)

[Avis legal \(http://www.diba.cat/avislegal\)](http://www.diba.cat/avislegal)

[Contacte \(/formulari/contacte\)](/formulari/contacte)

[RSS \(https://www.sostenible.cat/pagina/rss#overlay-context=\)](https://www.sostenible.cat/pagina/rss#overlay-context=)

(<https://www.facebook.com/Sosteniblecat-146513494888>)

(<http://www.twitter.com/xarxasost>)

(<http://youtube.com/xarxasost>)

(<rss.xml>)